

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4689> (дата звернення: 25.11.2022 р.).
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 25.11.2022 р.).
3. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення: 25.11.2022 р.).
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n3> (дата звернення: 25.11.2022 р.).
5. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#n205> (дата звернення: 25.11.2022 р.).
6. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 25.11.2022 р.).

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРИ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІКИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Карпенко Є.О.,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Однією з головних функцій держави є забезпечення безпеки і захисту у різних сферах суспільного буття, що відкрито демонструється в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну. Водночас державне управління у сфері захисту економіки є частиною забезпечення національної безпеки та оборони, зокрема економічної та продовольчої безпеки.

Питання державного управління сфери захисту економіки на період дії воєнного стану є злободенними як ніколи. Адже Українська держава на місяць воєнних дій за підрахунками Міністерства фінансів витрачає приблизно 10 млрд. дол. США. У зв'язку з цим, Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [7], нормами якого передбачено радикальні та безпрецедентні рішення щодо податкової лібералізації та підтримки бізнесу саме на час дії воєнного стану, зокрема що стосується запровадження спрощеної системи оподаткування для великого бізнесу, скасування акцизів на пальне та зниження ПДВ з 20 до 7 %, звільнення від плати ЄСВ тощо. За оцінкою прем'єр-міністра Д. Шмигала [3] повністю переформатовано економічну модель України з метою відповідності її викликам воєнного стану, надаючи бізнесу максимальної свободи.

Вчинення масштабних злочинів окупаційних військ – ілюстрація потреби інтенсифікації державного управління щодо захисту економіки, приміром протидії незаконному вивозу зерна тощо. Саме тому, держава здійснює значні зусилля у сфері захисту економіки посередництвом організаційно-правових, фінансово-економічних та інших заходів, сукупність яких забезпечить її економічну безпеку та конкурентоспроможність у складних умовах воєнної агресії проти України та реалізації державно-управлінського євроінтеграційного вектору загалом.

Дослідження особливостей функціонування системи державного управління у сфері захисту економіки засвідчує важливу наукову дискусію, в основному пов'язану з класифікацією функціональної багатовекторності. Означена класифікація значно різниться у середовищі різних супутніх галузей наукових знань: державного управління, юриспруденції та економіки.

Система державного управління у сфері захисту економіки виражається, насамперед, у її законодавчому забезпеченні. Важливим є те, що нормами ст. 17 Конституції України [5], забезпечення економічної безпеки та інформаційної безпеки, захист суверенітету і територіальної цілісності України – закріплено як «найважливіші функції держави, справа всього Українського народу». Нормативно-правове забезпечення в означеній сфері дослідження як складової національної безпеки, окрім Конституції України, формують Концепція національної безпеки України, Стратегія національної безпеки України, закони України: «Про основи національної безпеки України», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про захист економічної конкуренції» та інші

нормативно-правові акти з урахуванням змін у зв'язку із введенням воєнного стану у державі. Однак тлумачення сутності функції «забезпечення економічної безпеки» у чинному законодавстві відсутнє.

Дослідники державно-управлінських особливостей функціонування системи державного управління у сфері захисту економіки [2, с. 17] стверджують, що в українському законодавстві можна виокремити функції держави у сфері господарсько-правового регулювання, які забезпечують економічну безпеку держави, такі як:

1) соціальна спрямованість – основним завданням держави є забезпечення добробуту народу України;

2) забезпечення економічної, інформаційної, інноваційної, енергетичної безпеки держави.

Утім наведені у законодавстві функції є загальними і до забезпечення економічної безпеки держави належать опосередковано. Окрім нормативно-правової виокремлюють організаційну, системоутворюючу, функціональну основи системи державного управління у сфері захисту економіки.

Для опису ролі та функцій держави в системі економічної безпеки Г.Б. Клейнер [4, с. 33] запропонував схему взаємовідносин та «поділу праці» у системі «державна – суспільство – економіка», згідно з якою:

- функція держави полягає зокрема у формуванні «м'якого» інституційного середовища підприємств, що сприяє встановленню та підтримці навичок економічно безпечної поведінки суб'єктів господарювання;

- нормотворча функція держави у сфері створення інституційних передумов для економічно безпечної господарської діяльності, яку фактично можна віднести до сфери «виробництва матеріальних благ».

Захисна функція виражається здатністю захищати державну економічну систему від внутрішніх і зовнішніх загроз. Реалізація цієї функції безпосередньо пов'язана з формуванням економічного ресурсного потенціалу та його ефективним використанням. У цих умовах захист національних інтересів будь-якої країни світу вимагає адекватного реагування на виклики та загрози сучасності, тобто на ефективну політику національної безпеки [1, с. 66].

Існує значна кількість інших поглядів щодо виокремлення ними основних функцій держави у сфері забезпечення економічної безпеки України. Так, І.О. Ревак [8, с. 245, 246] визначає: інформаційну, практичну, прогностичну, попереджувальну (превентивну), регулювальну, захисну, контрольну функції.

Учені зі сфери публічного управління та адміністрування розглядають різні класифікаційні підходи щодо функціональної складової системи державного управління у сфері захисту економіки. Так, Т.В. Петреман і К.В. Дубич [6, с. 84] наводять наступну класифікацію функцій: захисна, регулятивна, превентивна, інноваційна, соціальна.

З урахуванням наведених наукових підходів та формулювань фахівців у різних галузях науки узагальнено функціональні характеристики системи державного управління у сфері захисту економіки.

Проте, вчені-економісти вважають, що державне управління у сфері захисту економіки побудоване на захисті існуючих форм власності. Такий підхід вважаємо слушним, оскільки форма власності зумовлює її організаційно-правове забезпечення, що здійснюється інструментами державного управління.

Регуляторна функція державного управління системи захисту економіки побудована на формуванні законодавчого забезпечення захисту правопорядку у відповідній сфері суспільних відносин у частині виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних і духовних благ.

Моніторинго-прогностична функція виражається у декількох елементах системи державного управління сфери захисту економіки, зокрема у виявленні, оцінюванні та прогнозуванні розвитку чинників загроз економічної безпеки, визначенні показників економічної безпеки як окремих суб'єктів господарювання, так і національної економіки загалом, особливо у час воєнного стану.

Важливим елементом системи функціонування забезпечення захисту економіки є охоронна функція системи державного управління у сфері захисту економіки, яка безпосередньо пов'язана із ресурсною спроможністю держави.

Отже, на наш погляд, особливості функціонування системи державного управління сфери захисту економіки полягають у таких проявах:

- регуляторна функція виражається у законодавчому забезпеченні захисту економіки загалом;
- системоутворююча функція спрямована на інституціоналізацію основних суб'єктів, що забезпечують захист економіки України та створюють можливості її адаптації під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників;
- моніторинго-прогностична функція спрямована на виявлення загроз національній економіці та прогнозування кількісно-якісних змін економічних показників в умовах невизначеності, зокрема в період воєнного стану та кризових ситуацій;

- стимулююча функція покликана створенню умов для позитивного економічного зростання за рахунок конкурентоздатності національної економіки;

- охоронна функція спрямована на реалізацію заходів щодо внутрішньої та зовнішньої безпеки економічних відносин, зокрема гарантування власності.

Виокремлення функцій та розроблення відповідних заходів для їх реалізації сприятиме розвитку системи державного управління у сфері захисту економіки загалом.

Список використаних джерел

1. Бойко А.О., Єпіфанов А.О. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування. *Вісник СумДУ*. Серія «Економіка», № 3. 2018. С. 65 – 75.

2. Гбур З.В. Основні функції держави у сфері забезпечення економічної безпеки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 2. С. 16-24.

3. Звернення Прем'єр-міністра Дениса Шмигала від 15.03.2022 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/zvernennya-1premyer-ministra-denisa-shmigalya>

4. Клейнер Г.Б. Три игрока. Взаимодействие государства, общества и экономики – главное условие развития промышленности. *Поиск*. 2004. № 32-33.

5. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

6. Петреман Т.В., Дубич К.В. Економічна безпека України: державне управління. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19. 2021. С. 80 – 86.

7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

8. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. 2009. Вип. 2. С. 238 – 247.